

UZASADNIENIE

A. G. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 1 kwietnia 2016 roku nr (...) -102/10, o zobowiązaniu do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w postaci renty rodzinnej wraz z odsetkami i wniosła o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że nie ma obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

W uzasadnieniu odwołania, kwestionując stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wnioskodawczynie podniosła, iż dalej kontynuowała naukę na Politechnice (...), gdzie w dniu 17 lipca 2013 r. została przyjęta na pierwszy rok studiów. Powołując się na przepis art. 84 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych i przepis art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazała, iż jedną z przesłanek wydania decyzji statuującej obowiązek zwrotu świadczenia jest świadomość o nienależnym pobieraniu renty. Podniosła, iż to dopiero od dnia doręczenia decyzji ubezpieczony staje się zobowiązany do zwrotu świadczenia wraz z odsetkami. Wskazała, że skoro doręczenie decyzji nastąpiło po dniu 1 kwietnia 2016 roku, to żądanie zwrotu odsetek za okres poprzedzający wydanie decyzji jest nieuzasadnione.

W odpowiedzi pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie na rzecz (...) Oddział w O. kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych, wskazując, iż zarzuty odwołującej się są nieuzasadnione, gdyż decyzja organu rentowego zapadła zgodnie z art. 138 ust. 2 pkt. 1 w związku z art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz zgodnie z przepisem art. 84 ust. 1, 4 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W uzasadnieniu pisma procesowego organ rentowy podtrzymał swoje stanowisko wraz argumentacją zawartą w zaskarżonej decyzji. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwrócił uwagę, iż w okresie od dnia 1 kwietnia 2013 roku do dnia 30 września 2013 roku, wnioskodawczynie nie kontynuowała nauki, a zatem renta rodzinna z wymienionym okresie jej nie przysługiwała. Wskazano również, iż wnioskodawczynie nie poinformowała ZUS o przerwie w kontynuacji nauki, do czego była zobowiązana, a o czym była pouczona w decyzjach o przyznaniu renty rodzinnej.

Na ostatniej rozprawie pełnomocnicy stron podtrzymali swoje stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 1 kwietnia 2016 roku nr (...) -102/10 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. zobowiązał A. G. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w postaci renty rodzinnej za okres od dnia 1 kwietnia 2013 r. do dnia 30 września 2013 r. w kwocie 4.986,90 zł i odsetek w kwocie 1.463,90 za okres od dnia 11 kwietnia 2013 r. do dnia 1 kwietnia 2016 r. , to jest do dnia wydania decyzji. Jaką podstawę prawną wydania decyzji, organ rentowy wskazał przepisy art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisy art. 84 ust. 1, 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Decyzję wnioskodawczynie odebrała w dniu 11 kwietnia 2016 r.

Dowód:

akta rentowe:

- decyzja ZUS z dnia 1 kwietnia 2016 r.,
- zpo.

Wnioskodawczynie A. G. urodzona dnia (...) pobierała od 1 lutego 1998 roku rentę rodzinną po zmarłym ojcu K. G. przyznaną jej pierwszy raz decyzją (...) Oddział w O. z dnia 28 stycznia 1998 roku do dnia 31 sierpnia 2010 roku. Decyzją z dnia 4 stycznia 2010 roku organ rentowy przedłużył wnioskodawczynie wypłatę tejże renty do dnia 31 sierpnia 2012 r. wobec przedłożenia przez nią zaświadczenia o kontynuowaniu nauki.

Decyzją z dnia 28 lipca 2012 r. ZUS Odział w O. wstrzymał wnioskodawczyni wypłatę renty rodzinnej od 1 września 2012 r. z uwagi na brak aktualnego zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, a następnie po przedłożeniu przez wnioskodawczynię zaświadczenia, że została przyjęta na 3,5 letnie inżynierskie studia stacjonarne na Uniwersytecie (...) na kierunku Biotechnologia, decyzją z dnia 21 września 2012 r. organ rentowy wznowił wypłatę renty rodzinnej dla wnioskodawczyni do 31 grudnia 2012 r. Po przedłożeniu zaświadczenia przez wnioskodawczynię, że jest studentką wyżej wskazanego kierunku z planowaną datą zakończenia studiów wyznaczona na dzień 31 marca 2016 r., decyzją z dnia 12 października 2012 r. ZUS przedłużył wnioskodawczyni wypłatę renty rodzinnej do dnia 31 marca 2016 r.

Dowód:

akta rentowe:

- decyzja ZUS z dnia 1.02.1998 r. – k. 38,
- decyzja ZUS z dnia 4.01.2010 r.– k. 209,
- decyzja ZUS z dnia 11.08.2012 r. – k. 2845,
- decyzja ZUS z dnia 21.09.2012 r. – k. 305,
- decyzja ZUS z dnia 04.10.2012 r.. – k. 315-318,
- decyzja, k. 297,
- zaświadczenie k. 311,

Wnioskodawczyni nie ukończyła pierwszego semestru na inżynierskich studiach stacjonarnych na Uniwersytecie (...) na kierunku Biotechnologia, albowiem nie zaliczyła jednego przedmiotu, a nie podeszła do egzaminu poprawkowego, bo zachorowała na zapalenie skóry, wykładowca w tym czasie był nieobecny na uczelni, a poza tym nie miała środków na zapłacenie opłaty za egzamin poprawkowy w kwocie 800 zł. Była co prawda w dziale pomocy socjalnej, ale była tam niemila pracownica, która nie udzieliła jej stosownych informacji odnośnie starania się o pomoc socjalną w uiszczeniu opłaty, czy też starania się o urlop dziekański. Status studentki straciła z dniem 15 marca 2013 r. Wnioskodawczyni leczyła się prywatnie u dermatologa na zapalenie skóry. Nie posiada dokumentacji medycznej z przebiegu leczenia. Mieszkała wówczas w mieszkaniu koleżanki i nie miała żadnych dochodów do sierpnia 2013 r., kiedy podjęła zatrudnienie w (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W. na umowę zlecenie. Nie zawiadomiła organu rentowego o przerwie w nauce.

Dowód:

dowód z przesłuchania stron – wnioskodawczyni, k. 19,

akta rentowe:

- zaświadczenie o zarobkach, k. 331,
- zaświadczenie z (...).

Decyzją z dnia 27 lutego 2016 r. organ rentowy wstrzymał wypłatę renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2016 r. z uwagi na zakończenie nauki. Pismem, które wpłynęło do ZUS w dniu 21 marca 2016 r. wnioskodawczyni wniosła o dalszą wypłatę renty z powodu kontynuacji nauki i przedłożyła zaświadczenie o terminie zakończenia nauki w dniu 3 lipca 2016 r. Decyzją z dnia 7 kwietnia 2016 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej do dnia 30 września 2016 r.

Dowód:

akta rentowe:

- decyzja ZUS z dnia 27.02.2016 r.,
- wniosek wnioskodawczyni,
- decyzja ZUS z dnia 7.04.2016 r.

Wnioskodawczyni w dzieciństwie zamieszkiwała w jednym mieszkaniu w pięć osób. Sytuacja materialna rodziny była trudna. Jak tylko uzyskała 18 lat wyprowadziła się z domu do koleżanki, gdyż w domu planowała pleśń, a wnioskodawczyni miała problemy zdrowotne. Od tego czasu utrzymywała się z renty rodzinnej i nie ma żadnego wsparcia ze strony rodziny.

Dowód:

dowód z przesłuchania stron – wnioskodawczyni, k. 19.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie jedynie w części dotyczącej odsetek.

Ustalając stan faktyczny, Sąd oparł się na dowodach z dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych oraz zeznaniach wnioskodawczyni.

Podstawą prawną rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie są przepisy art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Z 2015 r. poz.748). Powyższy artykuł w ustępie 1 stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Natomiast wedle kolejnego ustępu wyżej wskazanego artykułu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Z kolei przepis art. 138 ust. 6 wyżej wskazanej ustawy stanowi, że organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Podstawą żądania zwrotu świadczenia przez ZUS od wnioskodawczyni jest przepis art. 68 ust. 1 wyżej wskazanej ustawy, który stanowi, że dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Powyższą regulację precyzują przepisy art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Wedle przepisu ust. 1 wyżej wskazanego artykułu osoba, która pobrała nienależne świadczenie z

ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Zgodnie z przepisem ustępu 4 wyżej wskazanego artykułu, kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją oraz kwoty odsetek i kosztów upomnienia, zwane dalej „należnościami z tytułu nienależnie pobranych świadczeń”, podlegają potrąceniu z wypłacanych świadczeń, a jeżeli prawo do świadczeń nie istnieje - ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z zastrzeżeniem ust. 8c. Natomiast przepis ustępu 11 wyżej wskazanego artykułu stanowi, że jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek.

W niniejszej sprawie niewątpliwie mamy do czynienia z nienależnie pobranym przez wnioskodawczynię świadczeniem rentowym. Warunkiem otrzymywania renty rodzinnej w wieku wnioskodawczyni było kontynuowanie nauki. W okresie od 15 marca 2013 r. do 30 września 2013 r. wnioskodawczyni nie uczyła się, gdyż nie zaliczyła pierwszego semestru na Uniwersytecie (...), a nowe studia podjęła na Politechnice (...) od dnia 1 października 2013 r. Wnioskodawczyni nie uzyskała formalnej przerwy w nauce w postaci urlopu dziekańskiego. Nie wykorzystwała również wszystkich możliwości w celu uzyskania dofinansowania do egzaminu poprawkowego. Nie można mówić, że powyższy okres był przerwą w nauce, gdyż wnioskodawczyni pojęła następnie studia o innym profilu. Jednocześnie wnioskodawczyni nie może powoływać się na brak wiedzy o obowiązku zawiadomienia ZUS o przerwaniu nauki, gdyż stosowne pouczenie jest zawarte w decyzji o przyznaniu renty.

Pełnomocnik wnioskodawczyni powoływał się na szczególne okoliczności związane z sytuacją materialną i zdrowotną wnioskodawczyni, jednakże w postępowaniu administracyjnym nie można powoływać się na przepis art. 5 k.c., a ponadto okoliczności te mogą być badane dopiero po ustaleniu przez ZUS wysokości nienależnego świadczenia oraz po złożeniu przez wnioskodawczynię stosownego wniosku o umorzenie należności, bądź rozłożenie jej na raty w trybie art. 138 ust. 6 stawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym zakresie odwołanie zasługiwało na oddalenie.

Natomiast rację ma pełnomocnik wnioskodawczyni, że organ rentowy nie miał prawa ustalenia wysokości odsetek do dnia doręczenia decyzji wnioskodawczyni.

W tym miejscu warto przytoczyć wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 28 stycznia 2016 r. wydany w sprawie III AUa 736/15 niepublikowanym, dostępnym w LEX pod nr 2025563, w którym Sąd ten stwierdził, że przepis art. 84 ust. 1 u.s.u.s., jak i art. 138 ust. 1 u.e.r.f.u.s. nie określają terminu, w jakim nienależne świadczenia winny być zwrócone. W zakresie zasad zapłaty i wysokości odsetek stosuje się zasady prawa cywilnego - zgodnie z którymi ubezpieczony (dłużnik) winien spełnić świadczenie niezwłocznie od doręczenia mu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia, jako nienależnie pobranego.

Nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 u.s.u.s. i art. 138 u.e.r.f.u.s., uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwole ze spełnieniem świadczenia.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko zaprezentowane w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09), który stwierdził, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach, uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie

pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce z spełnieniem świadczenia. Pogląd ten potwierdza treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania „kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją” (ust. 4) oraz „uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności” (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (podobnie jak z mocy art. 84 ustawy systemowej)- ograniczony, do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń.

Wskazując na powyższe, za błędne Sąd Apelacyjny za błędne uznał stanowisko organu rentowego, zgodnie z którym stosując ogólne zasady prawa cywilnego, zasadnym byłoby żądanie od zobowiązanego zwrotu odsetek za cały okres pobierania nienależnego świadczenia.

Zgodnie z powołanym wyżej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09)- „określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie w prawie cywilnym.” Podobnie wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2008 r. I UK 154/08- „odesłanie do prawa cywilnego zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek, a nie zasad zwrotu nienależnie pobranego świadczenia”.

Z powyższego orzeczenia i cytowanego wyroku Sądu Najwyższego wynika wyraźnie od kiedy organ rentowy może naliczać odsetki i jest to data doręczenia decyzji zainteresowanemu. Tym samym decyzja w zakresie odsetek od nienależnego świadczenia za okres od dnia wypłaty świadczenia do dnia wydania decyzji podlegała zmianie poprzez stwierdzenie, że wnioskodawczyni nie miała obowiązku zwrotu tych odsetek.

Orzeczenie o kosztach postępowania uzasadnia przepis art. 102 k.p.c. Wedle tego przepisu w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Zdaniem Sądu, zaszyły w niniejszym postępowaniu przesłanki do zastosowania tego przepisu. Wnioskodawczyni od wielu lat musi się sama utrzymywać i jej głównym utrzymaniem pozostaje renta rodzinna. Nie miała wsparcia ze strony rodziny i mimo problemów zdrowotnych kontynuowała naukę w trybie studiów dziennych. Co prawda od 2013 r. zaczęła pracować dorywczo, ale nie są to kwoty pozwalające na pełne zaspokojenie potrzeb odwołującej się. Ponadto decyzja organu rentowego w części została zmieniona, a więc odwołanie wnioskodawczyni w części było zasadne.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c., orzekł jak w wyroku.

ZARZĄDZENIE

1. odnotować uzasadnienie,
2. odpis uzasadnienia przesłać pełnomocnikowi organu rentowego,
3. kal. 14 dni,

O., dnia 16 sierpnia 2016 r.